PEDRO CALDERÓN DE LA BARCA

POSVÁTNÝ PARNASS[1]

PANU

XAVERU DVOŘÁKOVI

BÁSNÍKU „EUCHARISTIE“.

J. V.

OSOBY

VÍRA.

ŽIDOVSTVO.

POHANSTVO.

RADOST.

SV. JERONÝM.

SV. AMBROŽ.

SV. AUGUSTIN.

SV. ŘEHOŘ.

SV. TOMÁŠ AQUINSKÝ.

DELFICKÁ SIBYLLA.

[1] Převzato z: CALDERÓN DE LA BARCA, *Pedro. Posvátný Parnass*, přel. Jaroslav Vrchlický, Praha 1901 (redakčně upraveno).

CUMEJSKÁ SIBYLLA.

PERSKÁ SIBYLLA.

TIBURTINSKÁ SIBYLLA.

HUDBA.

Hudba za scenou. Z dvou různých stran vystoupí Židovstvo a Pohanstvo v hebrejském a římském kroji, každé čte v knize.

HUDBA (za scenou): Pojďte všichni lidé sem,

k zápasu se přichystejte!

Ten, kdo správně vítěz bude,

laurem bude korunován.

Sem, ó lidé! Kdo vás volal,

výjimky sám nedělá!

ŽIDOVSTVO: Jaký nový je to rhytmus,

kterým tady echo zvučí?

Pro mne zaznívá jen ohněm

a jest vzduchem pro jiné?

POHANSTVO: Jaká nová harmonie,

jež i závist nítí v ptactvu,

líbezně všem druhým zní tu,

pro mne jsouc jen plna hanby?

ŽIDOVSTVO: Této písně slova zvučí,

nechápe jich však má věda.

POHANSTVO: Známostem mým nevyzpytná

řeč zní nové této hymny.

ŽIDOVSTVO: Nebo dí (a nechápu to,

proč k té písni volá všecky).

HUDBA: Pojďte všichni lidé sem,

k zápasu se přichystejte!

POHANSTVO: Nebo dí (a nerozumím

takových slov temný pokyn) –

HUDBA: Ten kdo správně vítěz bude,

laurem bude korunován.

ŽIDOVSTVO: Ku zápasu jen tu láká –

POHANSTVO: K němu přinutiti, praví:

HUDBA: Sem ó lidé, kdo vás volal,

výjimky sám nedělá!

ŽIDOVSTVO: Nechápu, však jedno vím jen,

Toto Pavlova jsou slova,

jenž, můj vlastní odpadlík,

jejich církve dnes je Atlas.

POHANSTVO: Nerozumím, cos jak tucha

dalná se přec šeří ve mně,

božství tucha, které ku svým

přičíst nemohu já bohům.

ŽIDOVSTVO: Pročež, abych zkusilo to,

novince té přijít na kloub –

POHANSTVO: Pročež, abych této věci

důvod mohlo vypátrati –

ŽIDOVSTVO: Za ohlasem tím chci jít.

POHANSTVO: Zvukem tím se nechám vésti.

(V tom se uzří.)

ŽIDOVSTVO: Pohanstvo?

POHANSTVO: Aj, Židovstvo?

ŽIDOVSTVO: Kam to spěcháš s takto bledým

obličejem zhaceným?

POHANSTVO: To jsem chtělo ptát se tebe,

zříc tě, horami jak těkáš

v rozčilení, bez smyslů?

ŽIDOVSTVO: Hlas mne strhl mohutný,

trápí mne, ač beze síly,

rozluštit taj jeho musím.

POHANSTVO: Proto diviti se nesmíš,

příčina, jež tebe nutí,

na mne že týž dojem dělá.

ŽIDOVSTVO: Jeť tvůj cíl pak tentýž zde –

POHANSTVO: Stejná otázka nás žene –

ŽIDOVSTVO: Pátrejme tož dohromady!

POHANSTVO: Společně to vyzkoumejme!

ŽIDOVSTVO: Snad to bude volat zase!

POHANSTVO: Snad to obnoví svou řeč:

HUDBA: Sem, ó lidé! Kdo vás volal,

výjimky sám nedělá!

ŽIDOVSTVO: Ať již sluchu pochybnostem

získá pohled rozluštění!

POHANSTVO: Staniž se tak; ona hora,

jejíž přelud tam čnít vidíš,

kteréž posud zrak náš sobě

nevšim, v údolu tom slzí

jak svým vrcholem se zvedá,

ona to jest, z jícna které

zní to echo –

ŽIDOVSTVO: A zjev její,

síjící děs, podoben jest

oné hoře, první lodi,

která dala pevný přístav

Armenských kdys u vrcholů.

POHANSTVO: Jak jen, Židovstvo, vždy můžeš

vzpomínati starých bajek,

nedbáš, že spíš podobná jest

obru nebes vznešenému,

jehož silou vše se třese,

který jako živá hora,

ano spíš jak mrtvola

čelem svým do nebes vráží,

tělem větry odstrkuje?

ŽIDOVSTVO: Kterak, Pohanstvo ty stále

za myšlenkou svoji těkáš?

POHANSTVO: Není čas teď vyzpytovat,

kdo má pravdu, kdo zde bloudí;

spíš nám sluší neslyšený

zpěv ten zkoumat, z toho bludu

vybavit se.

ŽIDOVSTVO: To máš pravdu,

a tím víc (co slyšelo jsem,

jak jsem řeklo) z mého sluchu

pochybnost se k zraku zvedla.

Nejen zalidněný hlasy

celý svah jest oné hory,

nýbrž čarokrásné nymfy

v jaspisu a v břečtanoví

s nástroji též rozličnými

můžeš tamo rozeznávat.

POHANSTVO: Nuže, pozorujme z bližší

vzdálenosti opatrně,

zdali aspoň plesu jejich

příčinu tu vyzkoumáme.

HUDBA: Pojďte všichni lidé sem,

k zápasu se přichystejte!

ŽIDOVSTVO: Sbore sladkých melodií,

který něžným čarozvukem

vzduchu ocean kol plníš,

tak že jinak tvoje tony

pochyb mých se loudí sferou,

odsud ty se vznášejíce

tam kde vůdčí zní jich hvězda,

ony tam, až kde můj povzdech

vyzní v echu osamělém!

POHANSTVO: Dave neznámých ty krásek,

plný něhy, plný kouzla,

jehož sladké harmonie,

lichotné i žaluplné,

mísí rozkoš s věnem smutku,

jemně truchlost zahánějí,

dojaty až kolem hory,

vzduch až v proudění svém stane!

ŽIDOVSTVO: Rci mi, zda-li zní to z ráje,

z kolébky to prvních otců,

hlas ten zní, část vlasti naší

nebo její věrný obraz?

POHANSTVO: Rci mi, zda-li k Elysia

prahům v hlasech těch se blížím,

k blaženému hradu bohů?

(Vystoupí Víra, oblečena jako Sibylla).

VÍRA: Třeba nepřišly jste k cíli,

tušení vás nesklamalo.

ŽIDOVSTVO: Kráso! K otázkám jež našim

vstříc jdeš, naše pochybnosti

tvrdíc, ba spíš rozmnožujíc

temno jejich, teď nám pověz,

kdo jsi? Nechť mne překvapuje

obličej tvůj, myslím přece,

že již jednou někde jindy

jsem tě zřelo.

VÍRA: Tys mne zřelo.

ŽIDOVSTVO: Kde?

VÍRA: V tom jemném mírném lesku,

řádu přírody, pak ve jhu

řádu napsaného, potom

nežli slepé, tvrdé mysle

zhřešilo jsi trestuplně

na lidskosti svatém řádu,

na Ježíši, když jej Panna

porodila. Tenkrát s očí

tvojí slepotě jsem přišla.

Tenkrát…

ŽIDOVSTVO: Kdo jsi?

VÍRA: Já jsem víra!

ŽIDOVSTVO: Ale rci, od které doby

v Sibyll kroj se víra halí?

VÍRA: Dalším průběhem se dozvíš!

ŽIDOVSTVO: Jestli pohled tvůj mne zděsil,

jak mne teprv řeč tvá děsí!

Dosti! Ztratilo jsem tebe,

nechystej mi další muky!

(Couvne zpět poděšeno.)

POHANSTVO: Já, jež nikdy nezřelo tě,

nevím, proč bych třást se mělo,

o tvém slovu pochybovat,

k rozhovoru dost je důvod.

VÍRA: Které slovo?

POHANSTVO: Tvrdilo jsi,

že jsme mýlily se obě,

ale netušily celkem špatně.

Řeč to vskutku záhadná je!

Jak to možno, že když správně

soudily jsme, přec jsme v bludu?

VÍRA: Jestli domníval se Hebrej,

tušiti zde obraz Ráje,

na Elysium když tebe

připomněla krása hory,

bloudily jste v první větě,

nechť i pravdu tušily jste,

věřily jste podobnostem.

Nezní věru zle ta jména

Ráje jako Elysia,

nelze pochybovat ani,

že tvé lži se zakládají

v jeho pravdy jistých věcech.

POHANSTVO: Nemluv! Moje lži na jeho

pravdě že se zakládají?

VÍRA: To přec jasno.

ŽIDOVSTVO: Tato pádná

věta musí zvítěziti

nad tím žasem tvojí tváře.

Jak to možno, na mé pravdě

pohanství lži spočívají?

POHANSTVO: Jak to možno, aby spolu

pravda kráčely tu se lží,

které jako stín a světlo

v odporu jsou?

VÍRA: Přec je pravdou,

z pravé bytosti co Hebrej,

z nejvyšší co mohl vědy

jediného poznat Boha,

dříve než lid vyvolený

prohřešil se proti němu.

A nechť vylhané si množství

vztýčilo řad bohů svojích,

přec to zmatená jen známost

mnohých divů jeho moci.

Víry chybělo ti světlo,

neznajíc ji vymyslilo's

(slyšíc o podivných divech

jeho věčné práce tvůrčí)

báječné si, marné zjevy,

bys jim mohlo děkovati.

Takto vznikly, jak jsem řekla

již ti, všecky lží tvých stíny,

ze světla jen jeho pravdy.

Aby příklad (který vždycky

poslušně jest pohotové,

hledá-li jen člověk pravdu)

objasnil to, by jen malý

paprsk jako dálná tucha,

jako obraz mlhotkaný

se ti zjevil z největšího

všech mých divů, aby tvoje

pochybnost se vědou stala:

(k Židovstvu): Co máš v ruce?

ŽIDOVSTVO: Posvátný text

písma…

VÍRA (k Pohanství): A ty?

POHANSTVO: Divuhodnou

scenerii svojích bohů.

VÍRA (k Židovstvu): Čti mi, Genesis co praví!

ŽIDOVSTVO (čte): Na počátku stvořil Pán

zem i nebe…

VÍRA: Dál!

ŽIDOVSTVO: Tu byla

země celá pustá, prázdná,

ležela tma nad propastmi,

boží duch jen ten se vznášel

nad stržemi, nad vod bojem,

potom –

VÍRA: Dost mi dí ta věta

k účelům mým. A jak tvoje

(k Pohanstvu): analy, rci, začínají?

vylhané ty vědy tvojí

proměny? Čti!

POHANSTVO (čte): Na počátku

bylo Nic, a Všecko jedno,

bezetvárná jedna hmota

ani Látka ani Bytost,

Náhoda až formu dala

zárodku. Tu ve chaosu

ležely jak ve žaláři

voda, země, vzduch i oheň,

oheň, země, vzduch i voda.

VÍRA: Zříte již, jak rovny jsou si

principů všech na počátku

skutečnost a báseň, tady

Hebrej, Říman mluví stejně.

To dokáže pravdu tvoji,

chaosu jež strhla, uzly

všemohoucím svojím: Budiž!

které v mžiku vytvořilo,

lákajíc ze stínu – světlo,

vody od vod oddělilo

a se šestkrát namáhalo,

ve šesti dnech ukončiti

(aby spočinulo v sedmém)

oblohu tu s všemi kruhy,

potom moře, aby stíšil

divoký se jeho odboj,

potom pevnou zem a slunce,

jež by vládkyní dnu vládlo,

luny lesk se střídající

aby zveseloval noce,

hvězdy třpytné, svěží zdroje

tryskající, plody zvolna

zrající a v barev smaltu

pestrých květů valnou tíseň,

ryby rychle veslující,

ptáky čile těkající,

zvířata, jež lezou, skáčí,

na zemi se pohybují,

a po ptáku, rybě, zvěři,

po planetách, dnech a nocích,

plodech, krystallech a býlí

člověka, jenž s díkem uznal

ženu, která zkazila to.

Však i blud tvůj svědectví dal

tomu, náhodě co připsal,

a co stvořené když našel,

mezi tvé rozdělil bohy,

Joviši dal síně nebes,

Neptunovi svěřil moře,

Plutonovi pekla propast,

Cereře dal celou zemi,

Venuši vzduch, svatý oheň

Apollinu, aniž ty bys

bez viny moh dbáti toho,

že ty divy dříve byly

a že později přišli bozi,

že již dřív poslouchal sluha,

nežli Pán dal jemu rozkaz,

Aby však ne pouze na tom

důvod měl jsi, co jsem řekla,

otevřete obě knihy,

kde jen chcete, v lepší světlo!

(Otevrou opět své knihy.)

ŽIDOVSTVO: Tady čtu v Isaiaši

popis ohromného boje

prvního, jejž anděl s drakem

sved, když chtěl se v zpupné pýše

na trůn vznésti, a když místo

by na hoře zůstal světla

ve stín propasti se skácel.

POHANSTVO: A zde čtu o Phaetonu,

který smělec s dnem chtěl vzletět

pošetile, po hlavě však

brzy do moře se střítil.

VÍRA: Mohou oba smělé kousky

více rovnati se sobě?

ŽIDOVSTVO: By se rovných nenašlo víc

svatých textů lichým bajkám,

najde kdo o zakázaném

ovoci řeč, jež svým jedem

v celém pokolení lidském

zděděný spor roznítilo.

POHANSTVO: Bys nemohlo chlubiti se,

že ty máš snad, co mi chybí,

ku hostině jabko nese

nesváru hle, bohyně,

toto taký oheň rozžhne,

že i kamení se vznítí.

ŽIDOVSTVO: V nespoutaných proudech vody

zde se ztopí všecky kraje,

a jen Noe jedině

od Boha má dovoleno,

aby všechněch lidí zbytky

v skříni archy zachoval.

POHANSTVO: Z potopy zde zachránil též

Joviš hromovládce s Pyrrhou

Deukaliona a tito

celý svět zas zalidnili

na novo.

ŽIDOVSTVO: Zde vztyčují se

v zemském luhu giganti,

kteří, Nimrod v čele jejich,

věže staví proti nebi.

POHANSTVO: Zde na Flegry vrší pláních

Tyfon hory na vulkány,

aby slézti mohl nebe

zuřící sbor titanů!

ŽIDOVSTVO: A zde z rosy první Zory,

jež se věčně směje, pláče,

z kůže tlačí Gedeon

ve krůpějích křišťály.

POHANSTVO: Zcela jiné skvoucí rouno

jež se v zlatém lesku svítí,

přes ochranu sterých potvor

Jason vykořistil tady.

ŽIDOVSTVO: Slibuje zde (byť i zhrdal

znameními) Bůh Achazu,

na lepší by počkal rosu

z lepší jednou nebes Zory,

spravedlivého až dštíti

budou oblaka, až Panna

počne toho, který hadu

hlavu rozšlápnout má patou.

POHANSTVO: Čtu zde též o zlatém dešti,

Persea když počíti má

Danae, jenž v hrozném boji

strašnou Medusu má zhroutit,

jejíž čelo ve vrkočích,

jež jsou hady, celé trčí.

ŽIDOVSTVO: A zde vypravuje David

v jednom žalmu, s kráskami jak

všemi bijícími v cymbal

říše velcí spolčili se,

aby pěli hymny Pánu.

POHANSTVO: A zde též jsou jiné písně,

které Musy na Parnassu

moudré, přeumělé Musy

darem daly Apollinu.

ŽIDOVSTVO: Zde –

POHANSTVO: Zde rovněž –

VÍRA: Dosti řeči,

stačilo mi, co jste četli,

v důkaz plně stačilo mi;

to tím více, ježto plán můj,

jejž tu sama připravuju,

v posledním tkví.

OBĚ: Co to pravíš?

VÍRA: Slyšte mne a s vámi uslyš

vesmíru mne celá plnosť!

Ničeho ten nedokáže,

komu nelze rozuměti,

mudrcům jak neučeným,

ve určité jasné řeči.

Ony dívčí krásky, David

jež zval v cymbal bijícími,

když zřel, kterak roztomile

krásné verše prozpěvují,

které básní, a jak kotly

provázejí skladby svoje:

Mnozí učitelé církve

myslí, Sibylly že myslil,

které ve rozličných zemích

a též rovněž v různých dobách

zanícení duchem božím

verše psaly uhlazené

o příchodě Krista, kterak

počat v panenském byl lůně,

slovo, vtělil se, až umřít

v mukách musel hrůzyplně

i jak jednou v ohni přijde

souditi svět: Proto ze dvou

půlek já zde tvořím celek,

zda jste zřeli fantastickou,

tamo pozvedat se horu

dvojsmyslnou, janusovskou?

Ráj to aniž elysium,

Sion, Parnass dohromdy;

na zelených nivách jejích,

které jste tam rozpoznaly,

Sibylly jsou a jsou Musy,

které tam se procházejí.

V harmonicky sladkých tonech

pozvání teď rozhlašují

básnickému ku zápasu.

Samy sobě, až jen začne,

úlohy své rozdělí.

Já pak ceny dávat budu,

censor při tom bude Radost.

Kdežto jste se v šťastné chvíli

obě pospolu zde sešly,

kde své lživé vědy přítěž

možno odložit, kde samým

slepotu lze nahlédnouti,

pojďte sem a pijte z vody

čistých zdrojů; neb že tyto

posvátný má v sobě Parnass

uvidíte, aspoň jeden

mohutný zde prýští pramen

tryskaje, že lidstvu skytá

krásy milost svrchovanou.

A vy samy, sotva jednou zrosil

vás ten zdroj, o cenu

můžete se ucházeti.

O tom podavši vám zprávu,

poslání své vyplnivši,

které ukládal mi úřad,

k svému navrátím se sboru,

hlasně volajíc, by všade

moh se rozlehnout hlas víry,

kdekoliv, ať od Východu

ku Západu, ku Poledni,

ku Půlnoci; do všech dílů,

do všech úhlů dálné země,

kde kdo bydlí, ať to slyší!

(S Hudbou): Pojďte všichni lidé sem,

k zápasu se přichystejte!

(Odejde.)

POHANSTVO: Počkej, poslyš!

ŽIDOVSTVO: Poslyš, zůstaň

POHANSTVO: Hlas můj nemoh zadržet ji.

ŽIDOVSTVO: Rovněž můj ne; nebo Víra

může hledat nás a najít,

by nás poučila – ale

s úmyslem vždy vyhybá se,

abychom teď my šly za ní.

POHANSTVO: My ji máme vyhledati,

tož tak dělá…

ŽIDOVSTVO: Ode mne to

nedosáhne, leda pozdě.

POHANSTVO: Jak to se mnou bude dále,

nevím, ale posud žádný

necítím pud jíti za ní,

leda zvědavostí, poznat,

zdali vskutku věc tak má se,

kterak popsala ji Víra

a jak zpěv též oznámil to.

ŽIDOVSTVO: Nikdy z pouhé zvědavosti

nepohnu se, ze záští jen,

z hněvu, ze msty zvědět toužím,

jen, bych spor s ní mohlo začít.

POHANSTVO: Máš-li odvahy, tož pospěš,

neváhej a bliž se k hoře!

ŽIDOVSTVO: Ano, chci tak! Mne však slní,

z blízka když se dívám k vrchu,

světel žhavá pyramida,

jak sloup ohnivý vrch halí

kolem, aniž hoří hora

v žáru paprsků těch zářných.

POHANSTVO: Neleká mne záře hory,

spíš mne lekají ty davy

národů všech, kteréž ze všad

náhle k patě hory pílí.

Všecky věky, národové

u Parnassu paty stojí.

ŽIDOVSTVO: Pryč již, ať jich nevidíme!

Odstoupí v pozadí; z různých stran vystoupí: svatý Jeroným, oblečen jako kardinál, sv. Řehoř, jako papež se zahnutou trojím křížem ozdobenou berlou, svatý Ambrož, s obyčejnou holí pastýřskou, sv. Augustin, jako jinoch v světském vznešeném hávu, sv. Tomáš Akvinský v bílém oděvu s černým pláštěm (dominikánský kroj) a s holí ozdobenou křížem inkvisice.

JERONÝM: Vy, kdož bydlíte v tom dolu!

POHANSTVO (k Židovstvu): Přejdeme na druhou stranu!

AMBROŽ: Soudruzi vy toho lesa!

AUGUSTIN: Těchto hor vy osadníci!

TOMÁŠ: Poutníci, vy, na tom břehu!

ŘEHOŘ: Domorodci těchto keřů!

VŠECH PĚT: Jaký hlas to, který všecky

mile volá?

POHANSTVO (předstoupí): Ať již hlas ten

odpoví sám, v chvíli vhodnou

přišli jste, kdy lze tu vidět

lůzné tyto krásné tvory

zpívající…

(Trouby.)

JERONÝM: Jaký slavný

stolec světla!

ŘEHOŘ: Jaká sféra

čárné záře!

AMBROŽ: Jakých květin,

jakých divadlo tu ptáků!

TOMÁŠ: Jaký překvapný to zázrak!

AUGUSTIN: Ať již mluví sám. My mlčmež,

slyšte, již zní tam zpěv slavný!

(Objeví se hora, na jejím vrcholu lze viděti slunce, v jehož středu jest kalich s hostií. Pod sluncem stojí Víra s listem v ruce; po obou stranách čtyři Sibylly v svých řízách, všechny drží listy v rukách.)

ŽIDOVSTVO: Zpívaly již k omrzení.

VÍRA A HUDBA: Pojďte všichni lidé sem,

k zápasu se přichystejte!

DELFICKÁ SIBYLLA: Ten, kdo správně vítěz bude,

laurem bude korunován!

HUDBA: Pojďte všichni lidé sem,

k zápasu se přichystejte!

PERSKÁ SIBYLLA: Pojďte, nemrziž vás, že jste

s ránem sobě přivstaly!

HUDBA: Pojďte všichni lidé sem,

k zápasu se přichystejte!

KUMEJSKÁ SIBYLLA: Koruna jest zaslíbena

Bohem tomu jen, kdo bděl!

HUDBA: Pojďte všichni lidé sem,

k zápasu se přichystejte!

TIBURTINSKÁ SIBYLLA: Aby látky, předmět sporu,

mezi vše se rozdělily –

VŠICHNI A HUDBA: Sem, ó lidé, kdo vás volal,

výjimky sám nedělá!

VÍRA: Když na zelené té nivě,

slunce, jehož lesk tak žhavý,

jež jest Bůh sám, Apoll pravý

čest mi dává lichotivě

jako jaro stát zde snivě,

úlohu vám první dát,

jak to přikázal můj řád,

modlitbu když vysloviti

též mám, proč mi za zlé míti

první když mám diktovat:

(čte:) kdo zde v zpěvu královském

dá v třech slohách objasnění

o pokrmu, nad nějž není,

krmím který vládne všem,

duší pastva, odkazem

oběti té, jež tam svítí,

má (vždy purpurem se třpytí

věčné záře ve klínu)

celé srdce z rubínů

za cenu své písně míti!

DELFICKÁ SIBYLLA: Kdo si smyslí o pšenici,

(čte:) která seta, sonet zpěvný,

v chlebu aby Krista zjevný

nám byl život blahodštící

ten mějž cenu vítězící!

(nepřipadlo pranikomu)

biskupský ten ornát řasný

jemně mnou tkán, divukrásný

hojně zlacen, si nes domů,

biskupskou též berlu k tomu:

PERSKÁ SIBYLLA: Ve třech oktávách když zdaří

někomu se vylíčiti,

kříž čím mohl zvítěziti,

druhdy zvolen v svatozáři

Svátosti té ku oltáři,

dostali má drahokam,

jehož purpurový plam

nade zoru svítí jasnou,

perlu čistou tak a krásnou,

víry znak, již nezřel sám.

KUMEJSKÁ SIBYLLA: Já, jež břehy obývám

jezera (kterého jméno

v Kumách stalo se mé věno),

zrcadlo v němž slávy mám,

o míru jež psala vám,

který zavládne jak v ráji,

až se Kristu lidé vzdají,

mor kdy s válkou, která loupí,

s hladem v svět víc nesestoupí,

hojnost, mír jen žezlo mají:

(čte:) Tomu, kdo ty slasti spíše

ve třech zdobných decimách,

vysvětlí, proč posud, ach,

světské naše míjí říše,

samy ač ve rajské pýše

v plodů bohatství se skvící,

trůní krásné s šťastnou lící,

tomu odplatiti snahu,

symbol míru za námahu

stříbrnou dám holubici.

TIBURTINSKÁ SIBYLLA: V Tiburu jsem narozena,

tento mi své jméno dal,

odkud hlas mi zvěstoval,

(ku životu vyvolená,

v modloslužbu odsouzená)

jako bohyni v mou čest

modlu mou prý tam chtí vznést.

Slepé této modloslužbě

hráz chci klásti v čilé tužbě,

tož můj úkol tento jest:

(čte:) Nejlepší kdo hymnu složí

ku oslavě Svátosti,

sloku jednu s hbitostí

šťastným zglossováním zmnoží

kam vtká úctu k oné boží

svátosti, tak ryzí, pravou,

(neb mně rozkoší a slávou,

toto slunce zbožňovati,

se sluncem chci kollár dáti.

Glossou budiž pestrohávou:

„Úctu vzdávej celý svět

Svátosti té, mocné, velké,

stará smlouva couvni hned

před zákonem novým zpět,

víra pouč smysly mělké!“

VÍRA: Když jste ze svých úkolů

pět jich veřejnosti daly,

dřív než by se vykonaly,

spište mi je pospolu,

na list jeden, v okolu

světa chci je rozeslati,

kdos je dopraví tam hned.

4 SIBYLLY: Zatím nech nás dále pět,

chcem to dále zvěstovati,

víře do služby se vzdáti.

VÍRA: Staň se, písně vaší hlasu,

ať zní víra v světa šíř!

VŠICHNI A HUDBA: Pojďte lidé, pojďte již,

chystejte se ku zápasu!

(Hora se Sybillami a Vírou se zahalí.)

JERONÝM: Z úloh, které zde jsem slyšel,

jednu, vím, mám zvolit sobě,

nevím, ku které se schýlím.

ŘEHOŘ: Též je znova pročíst musím,

abych seznal, ku které by

ctižádost ctná as mne hnala.

AMBROŽ: Jeroným když s Řehořem

první budou básně psáti,

komu zbýti může naděj

na vítězství?

JERONÝM: Právě tobě

Ambroži! Neb slohu tvého

sladkost, kterou všichni známe,

přímo medu podobá se,

myšlenek pak povzlet mocný

roji včel jest roven, který

ze sebe med onen rodí,

jenž tek zemí zaslíbenou.

AUGUSTIN: Ano, tak jest, rád to přiznám,

nikdo nemohl jak tento

hlouběj cit můj rozčeřiti,

magnet je mi sladká jeho

řeč, jež mohutně se valí.

Ale přec, ač rád jej slyším,

tuze rád mu nejdu v patách.

Ambrož jestli rozhodne se,

o Svátosti této psáti,

písemně chci jemu čelit,

zaskvíti se má můj odpor.

AMBROŽ: Augustine, jak zle činíš,

že se držíš Manichejců

posud nauky tak lživé!

která ostrou logiku tvou

zneužívá, zatemňuje!

A tím více, proti mně když

stavíš se, jenž příliš cením

zásluhy tvé velké práce,

rád bych tuze v konec získal

tebe pro nauku svoji!

ŽIDOVSTVO: Nezdař se to nikdy tobě!

JERONÝM: Židovstvo, co ty chceš tady?

ŽIDOVSTVO: Vždycky, věz to, odpor klásti

budu církvi katolické,

sektě, kterou nenávidím.

POHANSTVO: Ano, mínění mám totéž;

chlubím se, že vždy jí čelím,

pohana mne velmi těší,

že muž taký, jako tento,

v zápasu jest s její vírou.

TOMÁŠ: Doufám ještě, že jej uzřím

sokem obou a že obé,

Pohanství i Židovstvo,

jeho důkazů plen budou.

AUGUSTIN: A kdo ty jsi, který v bílém

a též černém hávu zde mi

také věci nečekané

prorokuješ?

TOMÁŠ: Tomáš sluji,

nad maso a nad krev cením

vážnou ke studiím snahu.

AUGUSTIN: Těší mne, že zde tě vidím,

(ať si namítá kdo, co chce,)

zde se zkrátit musí časy,

abychom se setkat mohli.

Ač si toho vážím, myslím,

Tomáši, že nedočkáš se

toho, prorocky co doufáš.

Tagasta mi dala život,

Afrikán jsem, pohan otec,

Monika však, matka moje,

věrně oddána je církvi.

Od Boha ač žádá s touhou

uvésti mne k svému Bohu,

chlubím vždy se více otcem.

Manichej jsem přece vírou,

ale krví svou jsem pohan,

ke studiím rád se skláním,

ale zůstávám přec bez křtu.

O to však tu sporu není.

Proto opakuji prostě,

že chci proti oné látce

psáti, již nám dala víra

v mystickém svém sboru onom.

ŘEHOŘ: Však to vyprosí si víra

na Bohu již, logiky tvé

by ji chránil –

AUGUSTiN: Kdy?

RADOST (za scenou): Jak rychle

zpátky jsem tu s odpovědí,

na křídlech se větru vznáším.

AUGUSTIN: Nebesa! Čí vinou opět

musím slyšet věštbu tuto?

(Vstoupí Radost oblečena jako sedlák s listy v ruce.)

RADOST: Ó vy všichni, kteří jste tu,

byli, budete, ó jste-li

opravdu zde mistry řeči,

bez času vám lze-li mluvit,

vítejte mne vřele, nesu

z Parnassu Vám posvátného,

nového, jejž viděli jste,

úlohy zde – ty jsou vaše

jako naděj za ně ceny.

ŽIDOVSTVO: Kdož pak ty jsi, v prosté říze

selské, nejapné a hrubé,

že tě Víra vyvolila

bez zásluhy v taký úřad?

RADOST: Věz, že Víře příjemno jest,

svěřiti se vždycky malým

s tím, co před velkými tají.

Nad to zjištěno dnes všade,

že jí nikdo líp neslouží,

nežli já.

POHANSTVO: Ty cizí blázne,

mluv, kdo ty jsi?

RADOST: Rodiči mně

cytera a žaltář byly,

klavikord svým dědem zovu,

harfu svojí babičkou;

tetkami zvu všecky trouby,

hudbu větrů nejvlastnější,

neteřemi všecky rohy,

(příbuzní to nebezpeční),

tamburinu s kastagnetou

nejmladšími bratříčky.

O těch když jsem zmínila se,

vidíte, moc příbuzných mám,

zkrátka: Nazývám se Radost!

ŽIDOVSTVO: A ta Radost, která vždycky

pouze mezi blázny bydlí,

k moudrým jde dnes?

RADOST: Vím to ovšem,

Radost bývá u učených

věru řídkým, vzácným hostem,

zábavou jichž bývá stále

těžká mysl obyčejně.

Však jsou dnové, kde též radost

k nim se ráda dostaví,

pak si teprve jí váží,

a den taký dnes jim vzešel

víc než jindy.

POHANSTVO: Dnes, a proč?

RADOST: Že duch velký ujišťuje

svátek dnešní Svátosti,

jásavě že potříti má

kacířské vše důvody;

což má právě zjevně říci,

že kdo na tak velký svátek

není zpitý plesem v Bohu,

není mudrc, nýbrž blázen.

ŘEHOŘ: Hlavním citem katoliků

dnes je radost, proto s tebou

též se těším a z tvé ruky

milerád ty listy beru.

RADOST: Ano, Řehoři, již vím to,

časem rád si zabásníš,

ba já našla komedie

mezi řadou spisů tvojích,

jež jak většina té sorty

ku nejhorším nepatřily.

Censura ať rozhodne to,

zatím tento list si vezmi!

JERONÝM: Odpustiž mi důstojnosť tvá,

já jsem první zde se zjevil.

AMBROŽ: Já hned s Jeronýmem přišel.

AUGUSTIN: S Ambrožem já dostavil se.

TOMÁŠ: Alegoricky to neber,

ale v slova pravém smyslu.

POHANSTVO: Správně!

ŽIDOVSTVO: Rozdílu tu není.

VŠICHNI: Mně též listy!

(Listy jsou rozdány mezi pět otců církevních. Židovstvo a Pohanstvo ničeho nedostanou.)

RADOST: Co se stalo?

VŠICHNI: Všecko všem se rozdělilo.

ŽIDOVSTVO: Nikoli, já zůstalo zde bez úkolu.

POHANSTVO: A já rovněž.

RADOST: Kritiku! Zde jasně uvaž,

zdánlivě to nepříslušné

nemělo tě poraniti.

Znamení to pouze vnější

vnitřní snahy; byť i každý

v boji tomto chtěl být prvním,

spor sám ducha nepřechází

nikdy do samotné vůle.

ŘEHOŘ: Abych právě to dokázal,

co mi právě padlo v úděl,

napsati hned pospíším si.

JERONÝM: Já též.

TOMÁŠ (pozoruje svůj list): Zjevně řekne vám to

úkol ten, jak vážím si ho.

(Tři odejdou.)

AMBROŽ: Augustine! Jak bych přál si,

v tomto sporu, jak tě vidím,

sokem úloze té býti,

vlídně bys jí zasvětil se.

AUGUSTIN: Lásku tvou si velmi cením,

ne tak radu. Sám tu stojím,

proto Ambroži chci přece

spor vést tuhý s onou thésí.

AMBROŽ: Kéž Bůh úmysl tvůj změní

v opak ještě.

AUGUSTIN: Čím jen?

AMBROŽ: Pláčem,

prosbou, slzami tvé matky,

přáním církve, tísní mojích

láskyplných domluv a pak

břitkostí vlastního soudu.

AUGUSTIN: Možná, posud však ta naděj

ve velké se tratí dálce.

(Čte svůj list.) Jestli – nevím, jaká hrůza

pojímá tu mého ducha,

thema, které připadlo mi,

prohlížím-li.

ŽIDOVSTVO: Že jsi dostal

thema, aspoň těchou být můž

oběma nám, neb my žádné

úlohy jsme nedostaly.

RADOST: Pozvolte mi, frašní páni,

čím můž tomu býti thema,

komu není cena věnem?

POHANSTVO: Augustin což nemá úkol,

on, jenž tak jest nepřítelem

víry oné, jak my obě?

RADOST: O tom dalo by se mluvit.

ŽIDOVSTVO: Co pak?

RADOST: Což já o tom vím?

POHANSTVO: Mlč, ty blázne!

ŽIDOVSTVO: Osle, ztichni!

(Bijí Radost.)

OBOJE: Toto tvoje veselí

nehodí se k našim citům!

RADOST: Běda! Rozbijí mi lebku?

Běda! Mám se učit lkáti?

Krásná věc, být radost sama

a zde kvílet; však tu zdrcen

posud stojí Augustin,

studuje své thema stále.

Pane, hola! Marná snaha!

Neslyší, chci odejíti,

u smutného badatele

hloupě by tu stála Radost.

AUGUSTIN: Pomoz nebe! Jakým děsem

– zas to musím opakovat! –

onen taj neb onen případ

naplnil mou duši celou?

Celý rozčilen a zmaten

na to civím, co čtu zde,

nemohu taj tento chápat,

náhodu si vysvětliti!

Ono thema, které Víra

nejprv všem tam vztýčila,

nebesa, to připadlo mi!

Ano, ono thema víry,

kde se žádá, dokázati

a vylíčit poeticky,

jak nad světský pokrm těla,

který těla život sílí,

pokrm duše výše stojí,

který ve Svátosti chleba

ukryt, větší cenu má!

Myslí, že lze Augustinu

uvěřit, že jeho duchu

má být jasno, že by chleba

mohl přestat býti chlebem,

proměnil, se v jinou bytost,

postavy jen aby

závojem jej kryly,

bytosť aby prchla,

dřív jež byla chlebem?

Leč jak mohla jeho moudrost

dovolit jen, taký úkol

mému duchu nabídnouti?

Bezpochyby domýšlí se,

ona cena, ono srdce

z rubínů že pud můj vzbudí,

že dám v oběť mínění své,

aby, nebudu-li já psát

proti tomu, bez námitky

v tvrzení svém zůstal onen?

Nemyslil však, že má vloha

odměnou se získat nedá.

Srdce z rubínů, což já sám

nemám srdce démantové?

Ano, z démantu mám srdce,

prach je neohladí,

železem ni krví

obměkčit se nedá!

Prach ne; že to já jsem, vím přec,

nepohne mne mimo slova

Ambrožova ani vlastní

sama sebe poznání.

Krev ne; nebo nepohnou mnou

prudké snahy matky mojí,

železo ne; celé nebe

magnetem mne nepřitáhne.

Pod fíkovým tímto stromem,

jehož plodem, jak se myslí,

bylo jab'ko Adamovo,

ježto ku fíkovým listům

nejdříve bral útočiště,

ježto pražádnému stromu

neklnul jak fíku Kristus,

chci si nyní usednouti

a do svého zápisníku

(usedne a vyndá psací deštičky)

zapsati, co by se dalo

namítati proti látce,

s kterou hodlám zápasiti.

Tam kde bloudil Adam,

nahledneme jasně,

zdali Augustinus

cesty nenalezne.

Abych sestrojil si důkaz,

nejlépe když takto začnu:

(Za scenou zpívá truchlivý hlas ženský.)

HLAS: Smiluj se, Bože,

nechť moje nářky,

žhoucí mé prosby,

slzy tě pohnou!

AUGUSTIN: Toto hlas je matky mojí,

jejíž něžné žalné steny

vždycky, v takových když věcech

píšu, myslím nebo bádám,

v sluch mi výstrahou se nesou

echem věru čaruplným,

že pláč její za mne Bohu

jistě v modlitby se mění.

Neb vždycky jsou slzy

nástrojem sladkým, jímž

žalobné tony

k nebi se nesou.

HLAS: Smiluj se, Bože,

nechť moje nářky,

žhoucí mé prosby,

slzy tě pohnou!

AUGUSTIN: Věru, působí mi lítost,

že tě stojím tolik slzí!

Vmyslíme li v stav se duše,

o které jsem četl jednou,

kdesi ve zjevení Jana,

nemám více pochybností,

těla tíž ta méně váží,

nežli kvílení sten jeden.

Nuž‘, co žádáš?

HLAS: Aby tobě

neztratil se syn, ó Pane,

pro tebe jejž získat práhnu,

jediná jest prosba moje!

AUGUSTIN: Nikdo nemyslí, že bloudí,

než kdo bloudí, ježto myslím,

po pravé že kráčím cestě,

nač to stálé doléhání?

Dále plač si, dále zpívej,

k úloze se vrátím svojí

a chci tyto argumenty

proti ní si sestaviti.

(Píše.)

Chléb, v kterém sled chutě zbyl,

jenž se vůně nezhostil,

bez smyslů co podstať vína –

HUDBA (za scenou z druhé strany): Od logiky Augustina

bys nás, Pane! ochránil.

AUGUSTIN: Jaká nová harmonie,

jaké druhé, nové lkání

vyslovuje tam mé jméno?

Bedliv poslouchat chci dále:

HUDBA: Od moru, války hladu –

VŠICHNI: Bys nás, Pane, ochránil!

HUDBA: Od náhlé smrti pádu –

VŠICHNI: Bys nás, Pane, ochránil!

HUDBA: Od živlů, blesku spádu –

VŠICHNI: Bys nás, Pane, ochránil!

JEDEN HLAS: O to lkáme ze všech sil,

s díkem ať dlaň výš se vzpíná!

VŠICHNI: Od logiky Augustina

bys nás, Pane, ochránil!

AUGUSTIN: V těchto prosbách, jež sbor Víry

zbožně k nebi vysílá

moru, hladu, by je chránil,

náhlé smrti, nebezpečí,

zní mé jméno též?

Tuze zlý být musím,

když mě zde, již sami

nejsou dobří, jmenují!

Jak jsem získal takou pověst?

A kdo ubohý já jsem,

všechněch ran že ve soupise,

škod a muk, že vedle blesku,

vedle hněvu každé bídy

místo své má moje jmeno?

Ha, kdo já jsem, který tolik

slzí stál již vlastní matku,

víru tolik horlivosti?

Mluví-li však tamo láska? –

HLAS: Ať to cítí, co je vina!

AUGUSTIN: Strachu, mluv, já nemám sil!

(Vypadne mu zápisník.)

HUDBA: Od logiky Augustina

bys nás, Pane, ochránil!

AUGUSTIN: Ó dále jen lkejte!

HUDBA: Kéž hnou tě prosby přežhoucích slz!

AUGUSTIN (polekán): Ale přec – kdybych – ach!

Co mne chvátí, co mne tísní?

Dech můj vázne, rty se chvějí,

oněměla moje řeč!

Myšlenek zmatení

chytlo mne v leč,

úsudku zkalení.

Chybí mi slova!

Běda, já ztratil sám

zápisník svůj. Ale proč jen

smutním, lekám se a kvílím?

Však zisk vidím již v své ztrátě,

jestli knihu upomínek

jsem zde ztratil, nalezám tu

novou v náhradu, zde jinou

názoru a poznání!

Vskutku, mně svítá

paprskem vstříc,

čím více slepnu,

jasněji zřím:

Nebesa, co znamená to?

Milosti to snad je mocné

působení, s odpovědí,

jež se chýlí v zbožné lkání

toho sboru? Ó mluv jasněj‘!

Rozumím té ještě řeči,

této nové, milosti ne,

ačkoliv hlas její slyším.

To jen cítím ve úzkosti,

jak se taví srdce ve mně,

rozskočit se chce mi v ňadrech,

a já nutně myslit musím:

Zvěděti toužíš,

když’s mi je vzalo,

zdali teď s touhou

nezískám ceny!

Kdo můž dobře ve tvém jméně,

jiná volba nezbývá-li,

rozluštit mé pochyby?

Víra a Ambrož vystoupí oba najednou z různých stran.

OBA: Já!

AUGUSTIN: Spolu s Vírou Ambrož mluví,

rozeznati nelze oba

kdo z nich první přišel, zda-li

s Ambrožem snad Víra přišla,

či zda přišel s Vírou Ambrož.

AMBROŽ: Na ohlas já tvého hlasu,

jejž jsem slyšel, odpovídám.

VÍRA: I já přišla, slyšela jej

na kraji tam u pramene.

OBA: Co si přeješ, Augustine?

AUGUSTIN: Ve stínu zde hustých listů

toho fíku studoval jsem

na problému rozluštění,

tu hlasy slyšel jsem,

síly mé rvaly

ve směru, kde jsem jich

zapomnít musil.

Zpěv prý hady může uspat,

slýchával jsem a já sám též

byl snad hadem toho stromu,

zpěv mne ukolébal v spaní,

nauky své jedy právě

když chtěl roditi jsem tady,

cítím, že mi schází síla,

vychrliti z ňader jedy.

Ledový plaz,

ohnivý červ země,

bojím se, že umru

na jedu vlastním!

Rci mi, co to víra?

VÍRA: Ustup,

jsi mi ještě příliš cizí.

AUGUSTIN: Ty se vzdálíš?

VÍRA: Zůstanu zde,

dřív však s Ambrožem si promluv!

Jestli on uchvátí tebe,

jasně pak poznáš,

že jen váhám, ale že se

vzdalovat nechci.

AUGUSTIN: Ambroži, co znamená to?

AMBROŽ: Že jsi, jak's to o sobě děl,

had sám stromu tohoto.

AUGUSTIN: A co dělati mi zbývá,

abych více nebyl hadem?

AMBROŽ: Podruhé jím stát se musíš!

AUGUSTIN: Podruhé? Což možno, Bytí

prostředkem že ku Nebytí?

AMBROŽ: Ovšem.

AUGUSTIN: Jak to?

AMBROŽ: Byl jsi hadem

a chtěl jedy roditi zde,

buď jím opět, bys jak on

chytře jednaje a moudře,

staré řízy kůži mohl

obnoviti. Nový člověk

bude pak z tebe,

nebudeš více

podruhé hadem,

kterým byls dřív.

AUGUSTIN: A kdo může staré kůže

zbavit mne, mně schopnost dáti,

abych, proti čemu psal jsem,

psaním hájil, když jsem ztratil

každou sílu úsudku?

AMBROŽ: Milost otevře ti pramen

svatého tam Helikonu,

ona rozum zatemělý

osvítit může…

AUGUSTIN: A smím doufat,

vstoupiti tam?

AMBROŽ: Ovšem, já když

povedu tě, Augustine!

Víro, jej ti nesu, touží,

píti chce z tvých čistých zdrojů,

hoden býti ceny tvojí.

VÍRA: Pojď, již v moje náručí!

Nezavírám je víc tobě,

a v tom jdeš-li ve průvodu,

uzříti máš, ať o formu,

ať se o látku již starám,

zda se dálím či se blížím.

Apolla pravého, Musy,

těšte se! Víc o jednoho

máme, který dovede psát

moudře našich o záhadách.

Spěšte všecky, aby k zdroji

slavnostně byl doveden

oné milosti, již skytne

rád mu posvátný náš křišťál!

(Delfická Sibylla vystoupí s hořící pochodní.)

DELFICKÁ SIBYLLA: Poslouchám; do tmavých stínů,

jež mu ducha zatemňují,

světlo nesu, víry jasnou

pochodeň mu odevzdávám.

Perská Sibylla vstoupí s mísou, na které leží bílý šat jemné látky, Tiburtinská s bílým chlebem, Kumejská se slánkou a džbánem.

PERSKÁ SIBYLLA: Nesu onu bílou stolu,

kterou odít má se znova.

TIBURTINSKÁ SIBYLLA: A já nesu obět chleba,

úlohou mu první bude.

KUMEJSKÁ SIBYLLA: A já sůl, Evangelia

učitele ona značí.

(Vystoupí Radost s ručníkem přes rameno.)

RADOST: Rovněž já, když tento den

patří mně, když sama nejsem

žádnou z Mus (ač musikální

přece jsem), jdu s tímto šátkem,

radosti jenž dar je zvláštní.

DELFICKÁ SIBYLLA: Proč?

RADOST: Ten šat je k utírání,

jak to znáte, vhodná věc,

a že úřad radosti je,

vím, vždy slzy utírati.

AUGUSTIN: Taková čest nyní v úděl

teď mi od všech?

VŠICHNI: Co si přeješ?

AUGUSTIN: Víro! promluv (neztratil jsem

zde tu svatou bázeň, kterou

tenkrát vznítily ty hlasy):

Budou slzy mojí matky

rmoutiti mne ještě?

VÍRA: Ne!

AUGUSTIN: Bude sbor ten toužných proseb

k nebi proti mně zas volat

jako dřív?

VÍRA: Ne?

AUGUSTIN: A co řeknou,

na mne-li se rozpomenou,

o mně ony svaté hlasy?

VŠICHNI: Řeknou:

AUGUSTIN: Co?

HUDBA: Te Deum laudamus,

Te Dominum confitemur.

AUGUSTIN: To-li pějí, Ambroži, zvol

na té cestě ku pramenu,

kam mne budeš provázeti,

spolu glossovat ty verše!

AMBROŽ: Buďsi!

VÍRA: Já pak, která sama

diktovat chci tento hymnus,

střídavý zpěv jeho v středu

podporovat.

RADOST: Pozor všichni,

nebo teď znít bude hymnus,

jejž tu oba básní spolu.

AMBROŽ I AUGUSTIN (k Víře): Nuže, začni!

VÍRA: Celá země

tebe, věcného ctí Otce!

AMBROŽ: Nebesa též a ty všecky

blažených tam duchů sbory.

AUGUSTIN: Cherubini, Serafini

bez ustání volají tam;

Svatý, svatý, svatý jest Bůh,

Sabaoth, Pán zástupů!

VÍRA: Plny tvojí velebnosti,

plná nebesa i země!

HUDBA: Te Deum laudamus,

Te dominum confitemur.

AMBROŽ: Slávyplný apoštolův

nebeský sbor, též tě slaví!

AUGUSTIN: Chvályhodný, valný počet

proroků též tebe chválí!

VÍRA: Zářné vojsko mučenníků!

AMBROŽ: Vyznává tě po okrsku

valné země církev svatá,

tebe, Otce přenesmírné

velebnosti!

AUGUSTIN: V tentýž čas

stejně zbožňuje a ctí se

jediný tvůj pravý syn!

VÍRA: S Duchem svatým, velkým, silným,

Bohem každé útěchy,

stejně chválen a ctěn stejně.

HUDBA: Te Deum laudamus,

Te Dominum confitemur!

AMBROŽ: Kriste! Králi věčné slávy!

AUGUSTIN: Otce věčného ty věčný

Synu!

VÍRA: Abys lidi spasil,

tělo s duší vzal jsi na se.

AMBROŽ: Neštítil se v čisté lůno

sestoupiti svaté Panny.

AUGUSTIN: Osten když jsi přemoh Smrti,

otevíráš nyní brány

svého ráje všem, kdo věří.

VÍRA: Sedíš opět na pravici Boha –

AMBROŽ: Přijdeš jako soudce,

s vírou to vše vyznáváme.

AUGUSTIN: Vysvoboď! –

VÍRA: Chraň! –

AMBROŽ: Opatruj! –

AUGUSTIN: Čeleď svojich služebníků –

VÍRA: Které drahou krví svojí vykoupils –

AMBROŽ: Na jejich prosby –

AUGUSTIN: Nech je též v své věčné slávě

se svatými započteny!

AMBROŽ: Spasiž jednou lid svůj celý!

AUGUSTIN: Dědictví své žehnej, Pane!

VÍRA: Po všecky dny chválíme Tě.

AMBROŽ: Dnes rač udělit nám milost –

AUGUSTIN: Bez hříchu se udržeti.

VÍRA: Ano, smiluj se, ó Pane!

AMBROŽ: Dobroty nech věčnou milost,

aby nad námi se snesla!

AUGUSTIN: In te Domine speravi

non confundar in aeternum!

HUDBA: Te Deum laudamus,

Te Deum confitemur.

(Všichni se vzdálí mezi pěním posledních veršů, jenom Radost zůstane.)

RADOST: Augustin co zatím chvátá

ze pramene toho píti,

s výmluvností v kterém svítí

milost jemu vrchovatá,

aby moh v tom sporu psát,

mnou když místo vyplněno,

musím zříti, usouzeno

kde jest kritice mé stát.

V rýmech přec to musí býti

a já právě, vodu pila,

z které básnická jde síla,

slušno zde se přesvědčiti,

zeptal se, proč poesie

ku vodě jen tíhne, vína

hrubě ani nevzpomíná?

Kdo dá odvet, jenž tu žije?

Příčina tu není jiná,

jak to chytrák řekl kdysi,

na vodě ten pouze visí,

vděky kdo nepoznal vína.

A že básníci jsou chudí

již od svého narození,

víno dražší, proti znění

moudré rady, což jen budí

souhlas můj. To zřejmě praví:

Sama radost vodou krátce

zvodnatí a drahá láce

takž i nebásníky spraví.

K veršům! Bádej mozku směle!

Marně, objev tvůj jest ztracen!

Nehty hryžu utrmácen,

pěstí svou se tluku v čelo.

Konečně rým! Dní se mi,

v čem bych musil se jen rousat

kdybych nemusel se kousat,

v čelo bít se pěstěmi!

Leč kdo potácí se kol?

Snad to velduch, který právě

divy tuší v lysé hlavě

sem je veda ve zápol?

(Pohanstvo a Židovstvo vystoupí převlečené v španělském kroji.)

POHANSTVO: Jiným hávem opatřeno –

ŽIDOVSTVO: V jiný nyní skryto šat –

POHANSTVO: Neznámo chci slyšet, stát –

ŽIDOVSTVO: Vidět, samo neviděno –

POHANSTVO: Vybásněno-li to není,

vnitřek nikdo neviděl –

ŽIDOVSTVO: Proč by církve soud tu měl

soudit, co tu v utajení? –

POHANSTVO: Nuže, konec toho sporu.

ŽIDOVSTVO: Toho boje účel, cíl.

RADOST: Vrch ten že si oblíbil

vtkáti svého do úhoru

tolik kvítí! Že se zved,

množstvím divů svých že vzplál

jako víry tribunal,

nad zahradu tu až vzlet,

pojďte obě, jestli tam

toužíte, hned se mnou výš!

ŽIDOVSTVO: Za tebou jít, žádná tíž!

Neb zde nevím kudy kam.

Bez průvodce nelze jíti

těší mne, tož se mnou spěš,

libo-li ti!

POHANSTVO: Já chci též

z cizích zemí hostem býti,

jsemť tu poutník zabloudilý.

RADOST: Oba učenci jste jistě,

které na tom svedla místě

ona cena? Tu se mýlí

snaha vaše, nevím rady,

jak s tou cenou.

OBA: Jak to jen?

RADOST: Tím, že duch můj obtočen

jiných větrů váním tady.

POHANSTVO: Nic tu, kořist-li má celá,

podruhé to můž snad být?

ŽIDOVSTVO: Nic tu nechci vytěžit,

chci jen slyšet –

POHANSTVO: Podezřelá

toho tvář mi – svým přec hávem

posud nejsem k poznání.

ŽIDOVSTVO: Samo zvu se strádání,

kým mne Radost znát můž právem?

(Hudba za scenou.)

RADOST: Ježto má to začít hned,

signal praví trub a strun,

Víra na svůj vstoupí trůn.

(Trouby.)

ŽIDOVSTVO: Jasně zří to odtud hled,

slepnu toho při vidění.

POHANSTVO: Divné lomcuje mnou chvění,

Víru zřím v tom okamžení

na trůn soudce sedat v sled.

RADOST: Nepůjdete?

ŽIDOVSTVO: Já se bojím,

slyšet chci, zde zbudu již.

RADOST: Nepostoupíte k nám výš?

POHANSTVO: Ne, zde pohodlně stojím.

RADOST: Já však ne, však Radost jsem,

tož si musím pospíšiti,

všecky ceny rozděliti,

zisk i úsudek dát všem.

ŽIDOVSTVO: Hle, tam trůní!

POHANSTVO: Jaký děs!

ŽIDOVSTVO: Jaký zmatek!

POHANSTVO: Přízrak ten!

ŽIDOVSTVO: Ale k čemu smutek jen?

POHANSTVO: Nač ten úžas k nám se snes?

ŽIDOVSTVO: Vždyť přec národ Israele

jest jak jeho fiscal znám.

POHANSTVO: Posluchačstvo svoje sám

když zří ve Pohanstvu celé.

(Kotle a trouby. Vystoupí Augustin, Ambrož a Sibylla Delfická, Jeroným a Sibylla Perská Řehoř a Sibylla Tiburtinská, Tomáš a Sibylla Kumejská a za nimi sbor pěvecký. Víra sedí za stolem, na kterém jest psací náčiní a zvonek. Ceny leží na druhém stolku. Všichni sednou si po obou stranách, pouze Pohanstvo a Židovstvo zůstanou státi stranou. Na konci písně dá Víra zvonkem znamení.)

HUDBA: Kdo si Víry ceny přeje,

s důvěrou spěj v toto sídlo,

nechť je milost jeho zřídlo,

podle práva zde se děje.

TIBURTINSKÁ SIBYLLA: Víro! Jejíž světla říše

ctím, když všichni sedli v kolu,

spusť své řeči ve hlaholu,

čas je k tomu!

VÍRA: Tiše!

HUDBA: Tiše!

VÍRA: Slyš nebe hlas můj, slyš jej země, slyš!

Ty sbore slavný učeností,

jenž v svaté namáháš se horlivosti,

by Náboženství s Právem vzrostly výš,

slyš nebe hlas můj, slyš jej země, slyš!

Z mých neomylných retů řeč teď spěje,

vnuknutím božím zpívá,

kéž jako liják nauka ta splývá,

kéž jako rosa kol se leje!

když v čaloun trav ji nebe rozsypává

a všem, kdo prahnou tady, úkoj dává.

Ať proudí! Nebe, země, vzduch,

ať svěžích niv, blankytné dálky kruh

jí vstříc se pnou, jí slouchajíce hned,

neb zem i nebe předčí

a s nebe přišlo, co chci zemskou zpívat řečí!

Zde závoj průhledný jak v clonu skryl

chleb živý, který s nebe sestoupil.

Té oběti, jež u Abele byla

beránkem označená, sněhobílá,

a hroznem u Arona, plodem u Kaleba

a u Mojžíše manou bílou místo chleba,

jež viatikem byla Eliáši,

vínem Isaiaši,

a nejvyšším darem

nad obětním žárem,

jejž Melchisedech hlásal v chlebu, víně;

té sladkosti, jíž v klíně

lví tlamy med pách, který Samson vzal,

včel pilných um jejž stkal;

pokladu, opatrně

jejž nashromáždil Josef v zlatém zrně,

čím Abigail si mdlobu zaháněla,

čím Ruthiných se klasů žatva chvěla;

pravému chlebu čisté radosti,

té žití lázni, nebe sladkosti,

jenž nesmrtelným jedem právem zván,

byl pomník lásky vztyčen, lásky páskou stkán;

té krmi vyvolenců, štěstí zdroji,

kalichu požehnání, božstva kroji,

té svaté zástavě,

té nebes jasnosti ve žití mrákavě;

té přízni nedostižné,

bez krve oběti té nepřibližné

ve novém zákonu,

Svátosti největší, té víry úkonu,

jež plna mocné a tajemné síly,

jíž k mrtvým, živým věčný smír se chýlí

památce umučení,

budoucí slávy kšaftu v světa vření,

té dary chudá ne však snahou, péčí

se Akademie křesťanská vděčí.

A ježto v této snaze

ku cíli nejvyššímu těžko dospět v dráze,

nechť nedostižen v dáli,

vy všichni ukažte, co zde jste psali;

učení údové, má na themata,

ve povzlet jaký, dixi, duch váš chvátá!

ŽIDOVSTVO: Co jsem slyšelo ty hlasy,

chvím se víc, nežj jsem se bálo

při pohledu.

POHANSTVO: Spleteno víc

nejsem živo, nejsem mrtvo.

VÍRA: Komu patří první thema?

AUGUSTIN: První? Poslední též bude,

ježto mně jest přiděleno,

zásluhami svými jistě.

VÍRA: Ku lepšímu srozumění

buď to znovu vytknuto,

má to píseň tří slok býti

a má jasně vysvětliti,

o mnoho-li božská krmě

krmi tělesnou zde předčí.

AUGUSTIN: To byl úkol!

ŽIDOVSTVO: Jak se těším,

o něm první Augustinus

že má mluvit.

POHANSTVO: Jak jsem šťastno,

že on první mluvit bude.

ŽIDOVSTVO: Jistě jim ten zkazí svátek.

POHANSTVO: Jistě bude odporovat

dané látce. Jaká radost!

ŽIDOVSTVO: Jaké štěstí!

HRA (zvoníc): Ticho!

HUDBA: Pozor!

AUGUSTIN: Když pokrm, nápoj vždycky

tlak žádá prudký, divý,

z vnitřního pudu příroda, že žití

a celý oběh lidský

jim rodí se a živí,

co můžem lepšího v svou snahu chtíti,

ve které Bůh se cítí;

je větší lásky, přízně,

než v krmi samé, po níž bažíme,

v dar lidstvu věnovat se snažíme,

by bez odporu vlastních pudů žízně

se krmí duší stalo,

co tělu na té zemi život dalo?

Všemoci svrchovaná!

Zda blízko kdy byl lid

tak svému Bohu, by jej užíval?

kde moudrost byla stkána,

by zkojen moh zde zřít

ne hlad a žízeň jen, leč by mu vál

a z krmě samé vzplál

dar občerstvení, jejž jen duše cítí?

By nová moc a síla nová

zde vstaly z chleba znova,

ne smrtelné jen, nýbrž věčné žití?

že když se v svaté touze sní,

ve Bohu zůstává a Bůh zas v ní?

Však div ten spěje dále,

když nechuť z chleba všedního se denně

jen zmáhá, že chleb škodlivým se stává,

chleb duše lásky troudem bývá stále,

že kdo ho požívá, vždy obráceně

víc hladu cítí, čím víc ústům dává,

když v tom je chleba sláva,

že užitečný, časem přec jen škodí,

tu žije, jako Kristus Otcem živ,

zas Kristem člověk v snaze žádostiv,

když jeho krev a tělo ke rtům vodí,

však vědět má že sám se v zhoubu hříží,

když vlk k božímu Beránku se blíží.

Tos, písni, mohla říci v krátku,

při pera mého zmatku,

nic dál, ne darmo nazývá se

on chlebem života i smrti v stejném čase!

POHANSTVO: Co to slyším? Augustin

takto proved víry thema?

ŽIDOVSTVO: Nebesa, co mohlo jen

jeho úmysl tak změnit?

VÍRA: K thematu teď druhému

přejděm, nebo v konec teprv

Radost má, jenž náš je censor,

dáti cenu.

SIBYLLA DELFICKÁ: Thema to

já jsem dala.

VÍRA: Opakuj,

co jsi tenkrát uložila.

SIBYLLA DELFICKÁ: Já jsem sonet žádala,

jenž by ve obraze chleba

o vtěleném slovu mluvil

a o jeho svátosti.

AMBROŽ: A ten sonet chtěl jsem zbásnit.

POHANSTVO A ŽIDOVSTVO: Ó že kdy jsme přišli sem,

toto slyšet!

VÍRA (zvoníc): Ticho!

HUDBA: Ticho!

Prosím, všichni pozor dejte!

AMBROŽ: Rozsévač vyjde, by zem vzdělal s pílí,

leč tato tuhá, tvrdá, kamenitá,

zlé hloží mu a bodláčí jen skýtá

a v celé nivě pouze škodné býlí.

Moh v lepší půdě blíže přijít k cíli,

kde s požehnáním úroda se splítá,

kde, slza rosy jestli tam se kmitá,

klas zlatý jeho píli vstříc se schýlí.

Jeť boží síme svaté slovo jeho,

a nechť i lidská a nevděčná zem

je v skále zhynout nechá v konec všeho,

„Vzplaň!“ panenským dí půda jiná rtem,

dál církvi chleba podá andělského,

tak Marie dá žití pokrm všem.

VÍRA: A kdo na řadě jest nyní?

SIBYLLA PERSKÁ: Mně teď třetí thema patří.

Z hebrejštiny chtěla jsem

překlad slyšet, jenž by slavil

ve třech zdobných oktávách

triumf kříže při posledním

soudu světa.

JERONÝM: Toto thema

Jeroným si zvolil právem,

jednak, že to překlad jest,

a pak hlavně, onoho dne

že mi archandělů trouba

denně v uších hlasně ječí.

ŽIDOVSTVO: A mně trouba dnešního dne

sotva méně ječí v sluchu,

s chvěním slouchám.

POHANSTVO: A já s děsem

poslouchám to.

VÍRA: Ticho!

HUDBA: Pozor!

JERONÝM: Na kříži Isaiaš v dumě svojí

zřel Pána bez slávy a krásy pnít,

a David zřel, jak ve žalmech to stojí,

jej vznešeného v oslavení čnít!

Jak stihnouti to v parafrasi mojí

jak z dvojích textů jeden věnec slít?

Ten na kříži jej viděl bídně hynout,

ten s křížem věčný triumf sobě vinout.

Tmy, svět jež děsem tenkrát obklopily,

(znak jeho smrti) ještě v onen čas

taj v sobě nedostižný ovšem kryly,

však při soudu je zmůže jeho jas.

Nad jeho mukou jak se rozložily,

triumfu jeho záři skytnou v ráz,

kříž oblévá tak tma: leč světla vděk,

tam oltář to – zde soudu rozsudek!

Kříž neponese víc svém na rameni,

jej vznese výš, by záře jeho vzplála,

kdož hříchy lidstva smyje v odpuštění,

po ceně nezeptá se, kterou stála,

však soudce přijde-li, v tom okamžení

kříž vidět bude chtít, i krev, jež tála

z něj v oběť, toho kdo ji doved schvátit,

kdo moh ji zmrhati, kdo moh ji ztratit.

SIBYLLA KUMEJSKÁ: Čtvrté moje thema bylo,

vzplála tenkrát moje touha

zvěděti v třech decimách,

proč v té době, v které Kristus

na zemi žil, všecko bylo

samý pokoj, samá radost,

vše proč později změnilo se.

ŘEHOŘ: Pokus můj, to vysvětliti.

POHANSTVO: Pozor! Mír ten za Augusta,

za Tiberia jsem znalo.

ŽIDOVSTVO: Také já jej zřelo, důvod

neznám byl mi.

VÍRA: Ticho!

HUDBA: Pozor!

ŘEHOŘ: Čistě lidský, zemský ples

(jemuž lidský duch se vzdává),

před nebeským umlkává,

jako těla rozruch kles,

duše jas když blíž se snes,

nebeské tu světlo vzplálo,

Krista příchodem se stalo,

lidstvo tenkrát pochopilo,

dobro, jež s ním sestoupilo,

ale dárce nepoznalo.

Mezi vírou, smysly plyne

dále věčnost, dále čas,

co zří, pojme smysl v ráz,

víra to, co smysl mine.

Tenkrát v světa vládě stinné

těšiti co mohlo svět,

tyranství jen, plno běd!

Zmizelo však jeho štěstí,

mezi smysly, vírou jesti

velký rozdíl uprostřed!

Svět by pochopit chtěl dnes,

že Bůh blízko mu jak dřív

a jak tenkrát, dar ten, div

mír by v jeho srdce snes.

Vytrvat, cíl všeho, věz!

Je-li, chlebe, v tobě Bůh,

je to času pouze dluh

jinému že roven není Bůh,

ten nezná odstoupení,

to zná pouze světa duch!

SIBYLLA TIBURTINSKÁ: A já chtěla, aby sladká

píseň – po hudbě já blouzním

zglossovala jednu sloku.

TOMÁŠ: A já udělal ty verše.

VÍRA: Je-li píseň to, pak slušno,

by ji hudba provázela,

nescházejíc této glosse.

Opakujte nyní sloku,

jejíž glossa je ta píseň!

SIBYLLA TIBURTINSKÁ: Tak to bylo.

VÍRA: Ticho! Pozor!

HUDBA: Úctu vzdávej celý svět

Svátosti té mocné, velké,

stará smlouva couvne hned

před zákonem novým zpět,

víra pouč smysly mělké!

TOMÁŠ: Jazyku, chval vznešeného

těla taj, kam Bůh se skryl,

i té vzácné krve jeho

jejíž tok se pro svět lil

z krále neporušeného,

z plodu těla zbožněného!

Nebe, strže, zemský květ,

co můž jásat v chvalopění,

koř se, modli v zanícení.

(S hudbou:) Úctu vzdávej celý svět!

TOMÁŠ: Povstal z lůna čisté Panny,

mezi námi žíti chtěl,

zrozen pro nás, nebem daný,

zdroj pravd svých nám otevřel.

Čím k nám zaplál svrchovaný,

jak lze pojmout mysli mělké?

Takou láskou pro nás vřel,

nejvyšším že skončil divem,

kterak vděčit v díku živém

(S hudbou:) Svátosti té, mocné velké?

TOMÁŠ: Vtěleného slova síla

mocně na chléb působila,

že v něm tělo vskutku jest,

co dí jasně víry zvěst,

nechť i před smysly se skryla.

Ač to nevidí náš hled,

nepochybuj o tom slovy,

taký div vyznává svět

zbožně jako zákon nový,

(S hudbou:) Stará smlouva couvne hned.

TOMÁŠ: Bez váhání div ten skvělý

budiž slaven, budiž ctěn;

vzdávejmež dík Roditeli,

jímž svět takto oblažen!

Zrozeného ať svět celý

dál ctí v každé poctě velké!

Ze starého co jsme zřeli,

ač nechápal smyslů vznět,

(S hudbou:) před novým teď ustup zpět,

víra pouč smysly mělké!

VÍRA: A že pro dnes nestává tu

k rozluštění jiné thema,

může Radost veřejně

ceny nyní rozděliti!

(Vystoupí Radost s biretem a pláštěm jako doctor Ridiculus a vystoupí na stupátko jako na kathedru.)

RADOST: Adsum; ježto se tak sluší,
za vážností v takém pádu
aby sledoval též šprým,
kritiku mou slyšte, nikdo
pak se na ni nepohoršuj,
nestýskej si, že když páni
o dřevu, o chlebě disput
vedli s chlebem suchým,
s dřevenou jsem přišel řečí.
(Čte z listu:) Tento list, ó vzácní páni,
zapovídá, abych chválil
sbor váš, velký ten svůj blu
závěrem tím dokazuje,
nemůž vůbec dobrým býti
doktoři co vymyslili.

Hic non obstantibus nezřím

v skutku, jak mám započíti,

jak se zhostit úřadu,

jejž mi čilá povaha má

uložila; krásné dámy,

začít s vámi? Pochybuji,

případný zda sloh to bude,

Musy když vás pojmenuji,

což se takto deklinuje:

Musa, musae – tu bych nerad

narazil snad slovem tím.

Žádná deklinace ženám

nebývá vhod, též ne mužům,

z kterých mnozí ještě v stáří

deklinují, a pak ještě

na konec se dětmi stanou.

Nepopře to Augustin,

vlastní nohou ke křtu kráčel

nedávno, a o dětech když

hovor jest, ať nechlubí se

učeností, mohlo by se,

nejméně když na to myslí,

neb když mní, že myslí nejvíc,

hravě státi, že by dítě

k mlčení jej přinutilo,

na břehu jak mořském druhdy

dítě moudřejší než on.

Vlastní srdce když mu malé,

slušno, aby lépe dýchal,

nové dáti jemu srdce

barvy, jež by plála ohněm.

Ať je vezme na památku.

Při tom tato slova pějte

k jeho poctě, když vám libo:

Aby on srdce

neužil darmo,

protknuté nos je

střelami lásky!

HUDBA: Aby on srdce

neužil darmo,

protknuté nos je

střelami lásky!

(Víra vezme rubínové srdce, v němž dva šípy vězí, a podá je Augustinovi.)

RADOST: Jak jest spokojen! Nezdá se

být to jak psaníčko lásky,

která dříve byla v modě

s malováním srdíček?

Ať to pečlivě si schová,

aby se mu nezlámalo

nepřál by si, aby záhy

z vodítek jej Ambrož pustil.

Třeba dán jest Ambrožovi

medu sladký přívlastek,

této pravé krmě dětské,

přece někdy trestat umí,

z divoké když rozmariny

bere med svůj, který hořkou

příchuť má a ne tak sladkou.

Biskupský háv uč jej tomu,

z látky milánské jest, z látky

sídla toho, které ujal.

Jednoho dne stížen bude,

rovněž onen tímto šatem,

a byť třeba nechtěl tomu,

v Hippo bude odveden.

Rmoutiti jej nyní bude,

kdyby jinak naše píseň

pravdu svatou nemluvila,

zapějem-li k tomu daru:

Zří-li se Ambrož

v biskupské zdobě,

bohatcem bude,

chudých jsa otcem.

HUDBA: Zří-li se Ambrož

v biskupské zdobě,

bohatcem bude

chudiny otcem.

(Sibylla Delfická odevzdává Ambrožovi mitru.)

RADOST: Skutečně se zdá, jej mrzí,

o Hippu že mluvila jsem,

nechť je pouští Afrika,

v samotě on těchy dojde.

Vím že vždycky Jeroným,

býval pouště přítelem,

a tu jistě přemýšleje,

hloubaje o spisech jeho,

navštíví jej, rozpačitý

nemusí být v pohoštění,

neb host zdvořilý tak bude,

s písní v ňadrech nezamítne

ničeho, co podá se mu.

Na zkoušku mu kámen dejme

za cenu a uvidíme,

zda jej vezme; v drahý kámen

promění jej, že jej vezme,

dokáže nám bezpečně,

čas že lékárník je špatný.

První bolestí když trpí,

místo sladkých pilulek

zkrátí léky mu, bez cukru,

kámen holý jemu podá.

Ale račte prominouti,

kritikus že slovní hříčky

plete. Tomu kajícníku

zazpívejte k cti a chvále:

Z křemene hruď jeho

jiskry chová v sobě,

v kámen ohně srazí

žár se drahokamu.

HUDBA: Z křemene hruď jeho

jiskry chová v sobě,

v kámen ohně srazí

žár se drahokamu.

(Perská Sibylla odevzdá Jeronýmovi drahokam.)

RADOST: Dále více neřeknu mu,

začal by se teprv zlobit,

vyvádět, až nejdivější

lev by chvěl se jako jehně.

Avšak hněvy brzy ztiší,

jemu Řehoř míruplný,

s povahou jenž holubičí

odklidit zná každou tíseň.

Nechápu, jak možno tvrdit,

slabounkého že jest zdraví,

slabým žaludkem že trpí?

Ti kdo takto hovoří,

nevšimli si, že jest básník

výtečný svou lyrikou,

v komice pak šprýmař milý,

tak že sami prostí ptáci

pozorně mu naslouchají.

Zkusme nyní, zdali tento,

kterého on získal cenou,

neskloní se k jeho uchu

nesedne do jeho dlaně.

Zapějte mu s vrkáním

tuto píseň holubice:

Ký div, že hloubka

v jeho jest dílech,

vždycky mu někdo

do ucha šeptá.

HUDBA: Ký div, že hloubka

v jeho jest dílech,

vždycky mu někdo

do ucha šeptá.

(Kumejská Sibylla odevzdá Řehořovi stříbrnou holubici.)

RADOST: Jako papež stojí zde

s cenou svoji spravedlivou.

Bez reptání zří to Tomáš,

nepohne ni rtoma svýma,

proto nazýván byl v dětství

v škole druhdy „němým volem“,

nebo tak on dlouho mlčel,

pokud nemoh řvaní spustit,

při němž kacířů všech stáda

by se děsem pozachvěla.

Odtud přísloví též vzniklo;

že když byli přinuceni

nevlídně se dívat naň

Necessitas caret lege.

Nebo nutnost vždycky mívá

něco v tváři od kacíře.

Samo slunce spravednosti,

dí se, jemu uložilo

aby napsal knihu o něm.

Proto sluší se teď pravem

aby zlaté slunce padlo

slunci tomu za odměnu.

Tiburtinská Sibylla

odevzdejž je, ona thema

dala, kdežto luzně sama

zpívat umí, zvedniž hlas:

Každý zde cenou

odznak svůj dostal,

ten přijmiž slunce,

slunci kdo roven!

HUDBA: Každý když cenou

odznak svůj dostal,

ten přijmi slunce,

slunci kdo roven!

Tiburtinská Sibylla odevzdává Tomáši zlaté slunce.

ŽIDOVSTVO A POHANSTVO (předstoupí):

Ani on je nezasloužil,

ani druzí všecky dary.

VÍRA: Kdo tak mluví?

ŽIDOVSTVO: Kdo to déle

nevydrží, jemuž srdce

div nepukne hněvem nad tím.

POHANSTVO: Ten kdo tísně svojí vztek

potlačiti nedovede.

RADOST: Zamítáte kritiku mou?

VÍRA: A kdo ty jsi? Též kdo ty jsi?

Co se skrývá, ani samé

soudit nelze.

ŽIDOVSTVO: Ve mně národ

naslouchá, jsem Židovstvo.

POHANSTVO: A já samo Pohanstvo jsem.

ŽIDOVSTVO: Ježto spolu slyšíme zde –

POHANSTVO: Ježto spolu vidíme zde –

ŽIDOVSTVO: Jak ty ceníš –

POHANSTVO: A jak ctíš ty –

ŽIDOVSTVO: Úlohy své –

POHANSTVO: Chceme proto –

OBA: Spor vést s jejich naukou!

RADOST: Kritika má, tak se deptá!

VÍRA: Barbaři a blázni! Tady

k disputaci místa není,

žádné školní divadlo tu.

Tam se shledáme již; nyní

od Parnassu posvátného

kvetoucího zátiší

vari odtud!

TOMÁŠ: Chci je zahnat!

Vari, opusťte ty kraje,

potvory vy, rakovino!

ŽIDOVSTVO: Tomáši, stůj! Ani o krok!

Tento černý kříž a bílý,

který na své holi neseš,

odvahu mi bere všecku,

chvěním tak mne ovládá

jako Víry pohled sám,

na trůn soudu když si sedla.

Slepé, v zmatku nechápu,

jaký blesk mi šlehá v oči,

tak že musím prchnout odsud,

od okruhu těchto hor

v stálé pouti, až mne hrůza

z toho více nezachvátí

nikdo o mně nezví –

(Odejde.)

TOMÁŠ: A ty

nepřehneš též?

POHANSTVO: Běda, kdybych

rovněž zkusiti to chtělo,

nelze hnout mi ani nohou;

ztrnule zřím chabě k zemi,

k nohám tvým se vrhajíc.

Víro! před tvým tribunalem

o smilování já prosím!

VÍRA: Mějž je mojí dobrotou!

Nikdo nemá viny, nikdo,

o smilování kdo prosí.

K hoře obrátiž se s námi!

Každý ať to uzná vděčně,

pohanstvo jak zdědilo tu

okamihem vinici,

o niž přišlo v zaslepení.

VŠICHNI: Pojďte s námi, pojďte k hoře!

(Sibylly odejdou s Pohanstvím)

VÍRA (k ostatním): Vesele se vraťte všichni

s cenami zde získanými

do okrsků rodných kopců,

do svých věků, do svých let!

PĚT OTCŮ CÍRKEVNÍCH: Jdeme, vždycky k tvojí službě!

RADOST: Kritika má tak se deptá!

(Když se Otcové vzdálili, vrátí se Židovstvo.)

ŽIDOVSTVO: Hola, slyšte!

VÍRA: Ty se vracíš?

ŽIDOVSTVO: Umřelo bych zoufající

vidouc, jak se oni dálí

s cenami a dary svými,

aniž dřív by vyslyšeli

důvody mé oposice.

VÍRA: Nevděčný a svatokrádný

lotře, jaké důvody?

ŽIDOVSTVO: Že jsou pádné, uzříš brzo.

Co ti platný teď je přelud

oné hory, viditelnou

která se dnes okázala,

ideje když prázdné tvary

jsou ty látky, kterých nikdo

nedokázal?

VÍRA: Vyvraceti

chtělo bys je proti mužům,

kteří sami Atlasové

jsou tu nebesa a víry?

ŽIDOVSTVO: Atlasové?

VÍRA: Ovšem.

ŽIDOVSTVO: Proč pak?

(Lze spatřiti opět horu jako na počátku auto, na místo Víry sedí Pohanství obklopené Sibyllami.)

VÍRA: Zatím co ja se svým světem

tobě zmizím, obrať oči

tamo, kde se opět hora

objevuje zraku tvému.

Pohanstvo viz na mém místě,

viz, jak vždy se domýšlelo,

svoje Musy, skály, zdroje,

viz teď pravý nebes obraz

jak ti ctní tam podpírají,

Atlasové oné koule,

jež se točí dále s nimi!

(Na druhé straně spatřiti lze kouli nebes, již pět otců církevních svými odznaky podporuje.)

ŽIDOVSTVO: Kéž jsem slepý, toto nezřít!

VŠICHNI: Šťastné Pohanstvo, ty nyní

na místě dlíš Víry samé!

POHANSTVO: V pokoře zde na něm stojím

v naději, že po vše časy

zůstanu již ná tom místě!

ŘEHOŘ: Na křídlech bych holubice

k tomuto se vznesl nebi!

JERONÝM: Nechť jsou pro mé četné viny

uzavřeny pro mne brány,

kamenem chci tím v ně tlouci,

kterým svoji hruď jsem zranil.

AMBROŽ: Pastýřské té holi tíži,

těžkou jako nebes koule,

rád ti, Pane, v oběť dám!

AUGUSTIN: A já nového zas ducha v novém srdci!

TOMÁŠ: A já světlo

čisté slunce v jasném lesku!

RADOST: Kritika má tak se deptá!

ŽIDOVSTVO: Ale rci, co z toho všeho,

Víro, v posled uzavíráš?

Ví kdo, co ta koule tají?

VÍRA: Svatého Parnassu slunce.

ŽIDOVSTVO: A jak to?

VÍRA: Tam viz to sám!

(Koule se otevře, v ní se objeví Dítě s křížem.)

DÍTĚ: Já, jenž pravý Bůh jsem Apoll,
světlo světa na vrcholu
této hory (toto dřevo
důkaz jasně o tom dává),
krvavý že skon jsem našel
v smrti chmurách mlhavých,
žiju nyní v chlebu Víry,
s vámi pro všecky jsem časy!

(Na stolci Víry ukáže se kalich s hostií.)

POHANSTVO: Jaké štěstí!

ŽIDOVSTVO: Jaký nezdar!

TIBURTINSKÁ SIBYLLA: Jaká radost!

ŽIDOVSTVO: Jaká hrůza!

ŘEHOŘ: Jaké blaho!

ŽIDOVSTVO: Jaká muka!

DELFICKÁ SIBYLLA: Jaké plesy!

ŽIDOVSTVO: Musím zhynout!

JERONÝM: Blahozvěsti!

ŽIDOVSTVO: Těžká ráno

PERSKÁ SIBYLLA: Útěcho ty!

AUGUSTIN: Rajské žití!

ŽIDOVSTVO: Vztek a hněv mne dáví již!

AMBROŽ: Bohatství!

TOMÁŠ: Ó poklady!

ŽIDOVSTVO: Nejhlubší mne svírá smutek.

KUMEJSKÁ SIBYLLA: Sladký plese!

ŽIDOVSTVO: Hořká zkázo!

VÍRA: Vesele teď v souzvuk se mnou

líp to ještě vysloviti:

Nechť bylo v té při

pět právě cen,

pro všecky cen jest

v životě dost.

K novému Parnassu

sem, lidé, pospěšte,

všecky kdo zavolal,

výjimky nedělá!

HUDBA: K novému Parnassu

sem, lidé, pospěšte,

všecky kdo zavolal

výjimky nedělá!

Opakováním sloky s hudbou na křídlovky končí auto.